

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมสำคัญของนักท่องเที่ยวในการที่จะแสวงหาความรู้ ความเข้าใจ และความสุขจากแหล่งท่องเที่ยวที่ตนต้องการ ดังนั้นการจัดให้มีบริการท่องเที่ยว จึงเกิดขึ้นอย่างกว้างขวางในทุกประเทศ โดยมีเป้าหมายในการนำนักท่องเที่ยวเข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ทุกหนทุกแห่งในแต่ละปี ประเทศที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวก็จะมีรายได้จากการท่องเที่ยวเข้าประเทศเป็นรายได้หลักจำนวนมาก แต่ด้วยจำนวนนักท่องเที่ยวที่ไม่มีการจำกัดจำนวน และด้วยการขาดการวางแผนการจัดการที่ดีในแหล่งท่องเที่ยว จึงทำให้แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งตกอยู่ในสภาวะเสื่อมโทรมที่น่าห่วงใยเป็นอย่างยิ่ง (เฉลิมศักดิ์ วานิชสมบัติ. 2544 : 1)

จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเห็นได้ชัด ดังจะเห็นได้จากจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย มีจำนวนเพิ่มขึ้น โดยในปี 2530 มีจำนวน 3,482 ล้านคน เพิ่มขึ้นเป็น 6,951 คน ในปี 2538 และสามารถสร้างรายได้จำนวนมากสู่ประเทศ โดยในปี 2530 ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยวจำนวน 50,023 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็น 190,765 ล้านบาท ในปี 2538 และจากจำนวนนักท่องเที่ยวข้างต้น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ปี 2542 พบว่า ร้อยละ 67.39 ของนักท่องเที่ยวชาวไทย และร้อยละ 29.40 ของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีความงดงามของธรรมชาติ ในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ จำนวน 1,401 แห่ง ของประเทศไทย (อนุชา ปัญจักษ์. 2545 : 1) ในปี 2546 รัฐบาลไทยได้เล็งเห็นความสำคัญและได้กำหนดให้การท่องเที่ยวเป็นยุทธศาสตร์หลักในการฟื้นฟูพัฒนาเศรษฐกิจซึ่งในปัจจุบันการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่นำเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจของไทย ซึ่งถือว่าเป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้ให้เป็นอันดับหนึ่ง เมื่อเทียบกับสินค้าออกอื่น ๆ และครั้งสำคัญที่สุดของประเทศไทยในการท่องเที่ยว คือการจัดประชุม APEC ที่กรุงเทพฯ เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) ที่เน้นการท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญทั้งระดับรัฐบาลถึงรากหญ้า ทำให้เกิดก่อรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศจำนวนกว่า 300,000 ล้านบาทต่อปีจากนักท่องเที่ยวระดับชาติประมาณ 9.5 ล้านคน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2546 : 3)

อำเภอหนองบัว เป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดนครสวรรค์ที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น โดยเฉพาะเทือกเขาพระ – เขาสูง ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถนั้น มีหินแกรนิตสีชมพู สีดำ และสีมรกตที่หายาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีแท่งหิน ก้อนหินแกรนิตสีชมพู ก้อนมหึมาที่ธรรมชาติบรรจงสร้างเรียงรายทับซ้อนกันอย่างวิจิตรงดงาม เค่นตระหง่านอันเป็น เอกลักษณ์ที่โดดเด่นเฉพาะตัว มีช่องหินหนึบที่ได้รับการยอมรับนับถือจากประชาชนทั่วไปว่าเป็นสิ่งมหัศจรรย์ที่รอกการพิสูจน์จากการรอดผ่าน มีอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ถึงสองอ่างที่เหมาะสมต่อการพักผ่อนหย่อนใจ และมีป่าลานเป็นบริเวณกว้างเนื้อที่ประมาณร้อยละ ๖๐ ซึ่งเป็นลำดับต้น ๆ ของประเทศประกอบกับทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนท้องถิ่น ได้ให้ความสำคัญต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นอย่างดี เห็นจากการได้ร่วมกันจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้นเมื่อวันที่ 5 – 6 ธันวาคม 2546 (สมภพ เจริญนุท และคณะ. 2547) นอกจากนี้โรงเรียนในบริเวณ 3 ตำบล คือตำบลทุ่งทอง, ตำบลหนองบัวและตำบลหนองกล้วย ได้สร้างนักเรียนเป็นมัคคุเทศก์พานักท่องเที่ยวไปชมป่า และทัวร์ป่าพิชิตยอดเขาสูง แต่มัคคุเทศก์ยังขาดความรู้ความสามารถ ทักษะ และทัศนคติในการเป็นมัคคุเทศก์ป่าที่ชัดเจนและเหมาะสม

ดังนั้นผู้วิจัย จึงสนใจในการศึกษาหารูปแบบการพัฒนาขุมมัคคุเทศก์ป่าแบบมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เทือกเขาพระ – เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ให้เป็นรูปแบบที่จะพัฒนาขุมมัคคุเทศก์ป่าให้มีมัคคุเทศก์ป่าที่มีความรู้ความสามารถ ทักษะ และทัศนคติทำให้แหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สมบูรณ์ต่อไป

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งจุดมุ่งหมายไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาปัญหาคุณลักษณะของขุมมัคคุเทศก์ป่าแบบมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ – เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาขุมมัคคุเทศก์ป่าแบบมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ – เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตด้านเนื้อหาประกอบด้วย การสำรวจปัญหาขุมมัคคุเทศก์ป่าในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ใน 10 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีของมัคคุเทศก์ ด้านบุคลิกภาพที่ดี

ของมัคคุเทศก์ ด้านการมีความรู้ดีของมัคคุเทศก์ ด้านการมีวาทีศิลป์ของมัคคุเทศก์ ด้านมีความรัก
งานของมัคคุเทศก์ ด้านความสามารถด้านภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ ทักษะด้านวิชาการใน
การท่องเที่ยว ด้านความสามารถในการนำเที่ยวของมัคคุเทศก์ ด้านบทบาทและหน้าที่ของ
มัคคุเทศก์ และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อสร้างรูปแบบที่จะนำไปพัฒนาอยูวมัคคุเทศก์ป่า
แบบมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ – เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัด
นครสวรรค์

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ช่วงที่ 1 ในการหาปัญหา การพัฒนาอยูวมัคคุเทศก์ป่า ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
เทือกเขาพระ – เขาสูง ประชากรในพื้นที่ 3 ตำบล คือ ตำบลทุ่งทอง ตำบลหนองบัว และตำบล
หนองกลับ จำนวน 7,732 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie and Morgan
(บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 43) จำนวน 367 คน

ช่วงที่ 2 ในการสร้างรูปแบบการพัฒนาอยูวมัคคุเทศก์ป่าแบบมีส่วนร่วมในการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ – เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ประชากรที่ใช้ในการ
วิจัย คือ ผู้วิจัย และผู้เชี่ยวชาญ

ช่วงที่ 3 ในการประเมินบทบาทรูปแบบการพัฒนาอยูวมัคคุเทศก์ป่า คือทีมพัฒนา
อยูวมัคคุเทศก์ป่า

ขอบเขตด้านตัวแปร

ช่วงที่ 1 ตัวแปรที่ศึกษา คือ ปัญหา การพัฒนาอยูวมัคคุเทศก์ป่าแบบมีส่วนร่วม
ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ – เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

ช่วงที่ 2 ตัวแปร คือ ร่างรูปแบบการพัฒนาอยูวมัคคุเทศก์ป่า แบบมีส่วนร่วม
ในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ – เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

ช่วงที่ 3 ตัวแปร คือ รูปแบบการพัฒนาอยูวมัคคุเทศก์ป่าแบบมีส่วนร่วมในการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ – เขาสูง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

นิยามศัพท์เฉพาะ

อยูวมัคคุเทศก์ป่า หมายถึง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลหนองบัว
เป็นผู้นำนักท่องเที่ยวไปเที่ยวชม หรือศึกษาป่าเทือกเขาพระ – เขาสูง

รูปแบบการพัฒนาอยูวมัคคุเทศก์ป่า หมายถึง กระบวนการ ขั้นตอน หรือวิธีการที่เป็น

มาตรฐานและมีแบบบันทึกที่เป็นไปตามหลักการและทฤษฎีที่จะนำไปใช้พัฒนาชุมชนภาคพื้นป
ให้เป็นภาคพื้นที่ดี มีความรู้ ทักษะและทัศนคติที่ดี ในการพานักท่องเที่ยวไปเที่ยวป่าเทือกเขาพระ

เขาสอง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ ในแหล่งธรรมชาติ
ป่าชุมชนในท้องถิ่น โดยมีการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้อง ,ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของ
ท้องถิ่นเพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศ เทือกเขาพระ –เขาสอง อำเภอหนองบัว
จังหวัดนครสวรรค์

เทือกเขาพระ - เขาสอง หมายถึง พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าเขาสองและป่าเขาพระตาม
กฎกระทรวง ฉบับที่ 1,239 (พ.ศ.2538) ที่ตั้งอำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย
กลุ่มภูเขา 2 กลุ่ม คือ กลุ่มเขาพระ ภูเขา 5 ลูก และกลุ่มเขาสองมีภูเขา 10 ลูก

การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนในท้องถิ่นหรือชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการ
พัฒนาชุมชนภาคพื้น

ประโยชน์ที่จะได้รับ

ในการวิจัยในครั้งนี้จะทำให้ได้รับประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. ได้ทราบปัญหาชุมชนภาคพื้นแบบมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ –
เขาสอง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อนำไปพัฒนาแก้ไขปรับปรุง ชุมชนภาคพื้นได้ตรงจุด
และดีขึ้น
2. ได้รูปแบบการการพัฒนาชุมชนภาคพื้นแบบมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
เทือกเขาพระ – เขาสอง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อให้ชุมชนในท้องถิ่นได้นำไปใช้
ในการพัฒนาชุมชนภาคพื้นในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเทือกเขาพระ – เขาสอง และส่งเสริมให้
เขาพระ – เขาสอง เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อไป